

YTTRANDE

2026-06-03

Finansdepartementet
Gatuadress
PostnrPostort
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ofa.k.remissor@regeringskansliet.se

Yttrande över Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser (SOU 2026:20)

Dnr: RÖ 2026/2553

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet ”Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser (SOU 2026:20)”.

Region Östergötland välkomnar en bred diskussion om hur kommunsektorns långsiktiga ekonomiska hållbarhet kan stärkas och hur incitament för ansvarsfull ekonomisk hushållning kan utformas. Frågor om skatteutveckling, välfärdens finansiering och balansen mellan statens och kommunsektorns ansvar är centrala för en stabil och långsiktigt hållbar offentlig sektor.

Utredningen lyfter flera viktiga perspektiv, bland annat behovet av bättre planeringsförutsättningar för kommuner och regioner, mer förutsägbara statsbidrag och en finansiering som bättre speglar de faktiska kostnadsökningar som välfärdens verksamheter möter. För regionerna är detta särskilt viktigt, eftersom hälso- och sjukvården påverkas av demografiska förändringar, medicinska framsteg, nya behandlingsmetoder och ökade kompetenskrav som successivt förändrar kostnadsbilden.

Samtidigt är det viktigt att reformer utformas med hänsyn till de skilda förutsättningar som råder i olika delar av landet. Åtgärder för att stärka den ekonomiska disciplinen behöver vara långsiktigt hållbara, rättvist utformade och ta hänsyn till regionernas ansvar för samhällsviktig verksamhet.

Regelverket för god ekonomisk hushållning bör i detta sammanhang tydligare ställa krav inte bara på balans i ekonomin utan också på effektivitet och kvalitet i verksamheten. En långsiktigt hållbar ekonomi förutsätter att resurser används på ett ändamålsenligt sätt och att verksamheten levererar goda resultat för invånarna. Krav på

effektivitet och kvalitet bidrar till att säkerställa att ekonomisk styrning inte enbart handlar om kostnadskontroll, utan också om att uppnå hög nytta i välfärden.

En god ekonomisk hushållning är en förutsättning för en stark välfärd, men styrningen behöver utformas så att den samtidigt stärker möjligheten att upprätthålla en god, tillgänglig och jämlik hälso- och sjukvård i hela landet. Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet "Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser (SOU 2026:20)".

Sammantaget vill Region Östergötland framföra följande:

- Region Östergötland avstyrker förslaget om ett lagreglerat system med skattebromsavgifter och skattesänkingsbidrag utifrån att det är ett ingrepp i det kommunala självstyret samt att det inte är tydligt att förslaget skulle innebära skattesänkningar. Förslaget tar inte hänsyn till regioner som har en låg skattesats men som behöver höja framöver
- Region Östergötland står bakom den bedömning som utredningen gör att det finns andra åtgärder som kan innebära att det inte blir aktuellt med en skattehöjning såsom:

Bättre förutsättningar för kommunsektorns ekonomiska planering

- Staten bör lämna tidigare besked om nivån och redovisa reala utvecklingen på statsbidragen.
- Staten bör använda sig av färre riktade statsbidrag

Undvik överföring av kostnader från staten till kommunsektorn

- Finansieringsprincipen behöver tillämpas fullt ut.
- Förordningen om konsekvensutredningar behöver följas.

Utredning av ett system med ett garanterat statligt bidrag vid tillfälliga nedgångar i skatteunderlaget

Synpunkter på förslagen

I det följande redovisas enbart förslag och bedömningar där Region Östergötland inte instämmer eller har någon viktig invändning men i vissa fall vill markera att det är en viktig synpunkt/förslag. Hänvisning görs till avsnitt i betänkandet.

Kapitel 8.1.1 Ett lagreglerat system med skattebromsavgifter och skattesänkingsbidrag

Skattebromsen innebär att kommuner eller regioner som höjer sin skattesats måste betala en avgift till staten under tre år med 25 procent första året, 15 procent andra året och 10 procent tredje året.

Skattesänkingspremien fungerar i stället som ett ekonomiskt stöd till kommuner och regioner som sänker sin skattesats. Tanken är att systemet ska vara symmetriskt.

Region Östergötland avstyrker förslaget utifrån att det innebär en ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen och att det inte är tydligt att förslaget skulle innebära kommunala skattesänkningar. Skattehöjningar sker inte lättvindigt och erfarenhet från Danmark visar att det endast hjälper tillfälligt. Förslaget tar inte hänsyn till regioner som har en låg skattesats men som behöver höja framöver.

Kapitel 8.3.1 Särskilt om regionernas skattesatsnivåer – kostnadsutveckling och finansiering av vården behöver undersökas

Det är framför allt i regionerna och inte i kommunerna som skattenivåerna har höjts. Kostnadsutvecklingen drivs av faktorer som regionen endast begränsat kan påverka såsom demografiska förändringar och nya behandlingsmetoder och tekniker samt ökade kompetenskrav. Det skulle sannolikt kunna få negativa konsekvenser för hälso- och sjukvården om det för närvarande skulle införas alltför skarpa åtgärder riktade mot regionernas möjligheter att justera skattesatsen, om nivån på statsbidragen samtidigt hålls oförändrad.

I utredningen beskrivs att en utredning behöver göras för att se över det offentliga åtagande, finansiering av nya och kostsamma behandlingsmetoder samt om fördelningen av generella statsbidrag mellan kommuner (70 procent) och regioner (30 procent) sedan lång tid tillbaka verkligen speglar behoven.

Region Östergötland delar utredningens förslag om att utreda detta vidare.

Kapitel 8.3.2 Bättre förutsättningar för kommunsektorns ekonomiska planering

Utredningen redovisar ett antal åtgärder i fråga om kommunsektorns intäkter i form av statsbidrag och avgifter som skulle bidra till ökade möjligheter för kommuner och regioner att planera för effektiviseringar och alternativ resurssättning och därmed lägre skattesatsnivåer.

- Staten bör lämna tidigare besked om nivån och redovisa reala utvecklingen på statsbidragen. En inriktning ifråga om statsbidragen kan exempelvis aviseras i vårpropositionen och utvecklingen av den reala nivån bör redovisas i budgetpropositionen.

- Staten bör använda sig av färre riktade statsbidrag. Om de används bör de utformas på ett sätt som stöder en effektiv resursanvändning i kommunsektorn.

Region Östergötland delar utredningens förslag på åtgärder och vill understryka vikten av att få planeringsförutsättningar i god tid. Regionen instämmer även i kritiken kring riktade bidrag i stället för generella bidrag. Kritiken har framförts från olika håll under många år utan att de har minskat i omfattning. Riktade bidrag bidrar inte till en effektiv användning av offentliga medel utifrån att det stör den interna styrningen och kräver mycket administration

Kapitel 8.3.3 Undvik överföring av kostnader från staten till kommunsektorn

Utredningen redovisar vilka åtgärder regeringen bör vidta för att undvika att kostnader landar hos kommunerna och regionerna i stället för staten och därigenom på sikt leder till ett tryck på ökade kommunalskattesatser. Dessa åtgärder är:

- finansieringsprincipen behöver tillämpas fullt ut
- förordningen om konsekvensutredningar behöver följas
- oklara förväntningar och krav från staten leder till ökade kostnader för kommunsektorn
- Det behövs samlad information om kommunsektorns obligatoriska uppgifter.

Region Östergötland delar utredningens resonemang omkring att om inte staten tillämpar principerna fullt ut eller klagör krav och förväntningar så leder det till ett tryck på ökade kommunalskatter.

Kapitel 8.4.1 Ett system med konjunkturstabiliserande statsbidrag vid tillfälliga nedgångar i skatteunderlaget bör utredas

En bedömning från utredningen är att:

Det behöver utredas hur ett system med automatisk konjunkturstabilisering av skatteunderlaget kan utformas. Ett sådant system kan leda till mer effektiv konjunkturpolitik, lägre statliga kostnader i händelse av en ekonomisk kris samt mindre risk att skattesatser höjs till en tillfällig nivå som sedan riskerar bli permanent. Detta kan i sin tur kombineras med ett tillfälligt skattestopp om risken bedöms vara stor att många kommuner eller regioner höjer skattesatserna. Utredningen redovisar vilka åtgärder regeringen bör vidta för att undvika att kostnader landar hos kommunerna och regionerna i stället för staten och därigenom.

Region Östergötland delar utredningens förslag om att utreda detta vidare.

Avslutande kommentarer

Region Östergötland välkomnar diskussioner om kommunsektorns långsiktiga finansiering, hur den kan stärkas och hur kostnadsutvecklingen kan hanteras. Samtidigt är det avgörande att respektera det kommunala och regionala självstyret så att styrmedel är långsiktigt hållbara, inte skapar ökade regionala skillnader och inte äventyrar finansieringen av hälso- och sjukvården.

Marie Morell
Regionstyrelsens ordförande

Mikael Borin
Regiondirektör